

«PUTNU SUGAS LATVIJĀ– ZINĀMAIS UN NEPAZĪSTAMIS»

Skolotāja: Laura Uzlovskā

Rīgas Reinholda Šmēlinga vidusskola

Darba mērķi

1. Ieinteresēt skolēnus par putniem , kas sastopami Latvijā
2. Padziļināt skolēnu zināšanas par putniem , to raksturīgākām pazīmēm un īpatnībām
3. Izveidot autentisku grāmatu , sagatavot arī elektroniski visiem pieejamu
4. Aprobēt grāmatu un intervēt pedagogus

1. METODE

Darba izstrādes sākumā tika izgatavoti putnu būrīši. Par skolēnu simpātiju kļuva būrītis no bērza. Būrītis oktobra sākumā tika nostiprināts Rīgas Reinholda Šmēlinga vidusskolas teritorijas bērzā. Mērķis bija palīdzēt putniem pārzimot, tas arī izdevās, jo to apdzīvo zvirbuļi.

2. METODE

INTERVIJA AR ORNITOLOGU MĀRCIS TĪRUMS

- Ornitoloģija ir interesanta profesija, bet tā nedrīkst kļūt par rutīnu.
- Šobrīd Latvijā tiek veidoti ligzdojošo putnu atlanti, tajos tiek uzskaitīti visi ziemojošie putni un gājputni.
- Interesanti, ka šajā ziemā atlantā visvairāk ir Rīgā reģistrēto putnu, jo pilsētā var atrast barību un paslēpties, laukos putnu šoziem ir mazāk.
- Šogad Latvijā ziemā ir novērotas 379 putnu sugas.

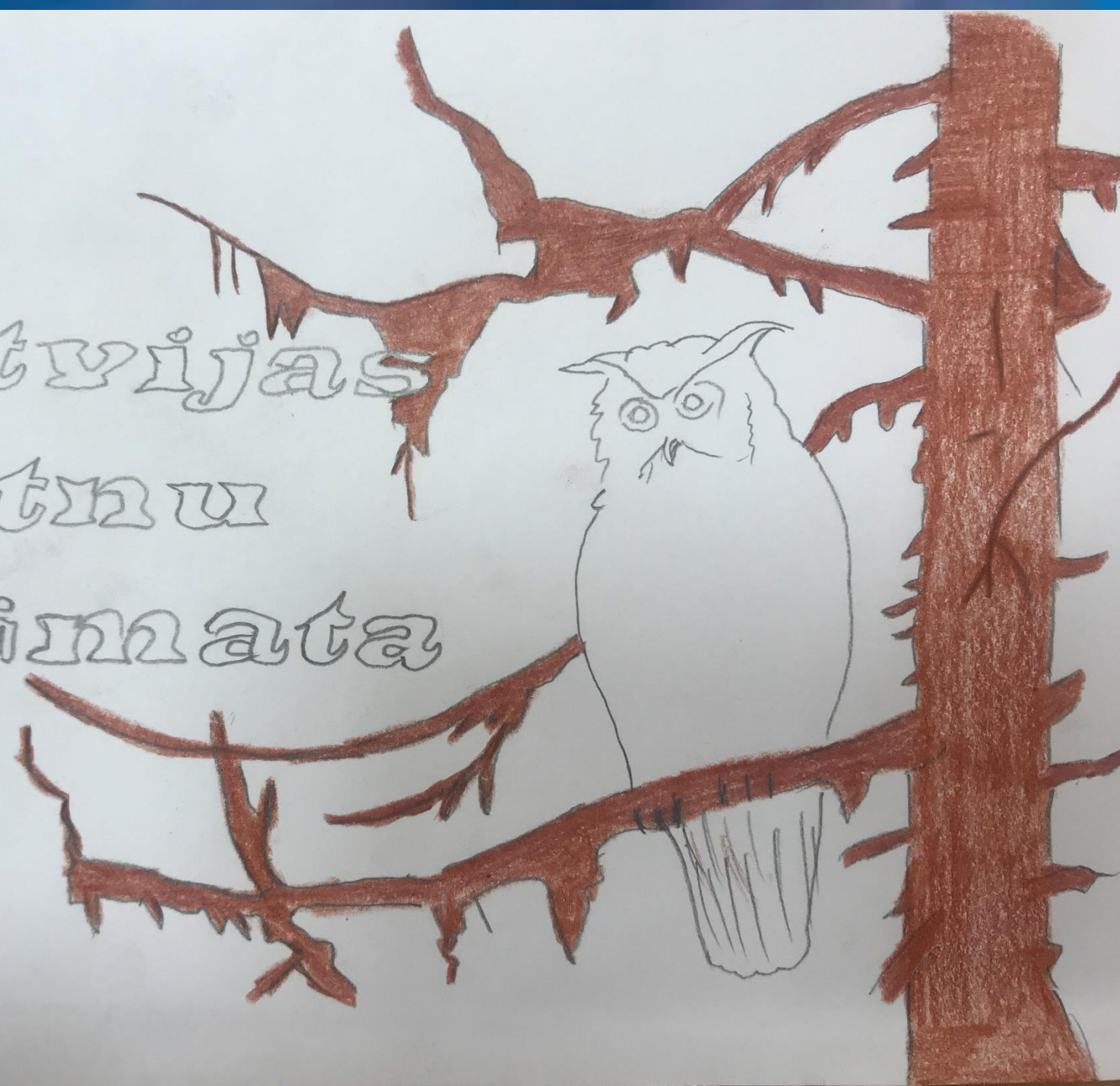

3. METODE

Izveidota autentiska grāmata par dažiem no Latvijā sastopamajiem putniem.

- 1) Kāpēc autentiska? **Jo grāmatā ievietotās bildes ir skolēnu pašu zīmētas.**
- 2) Kāpēc tieši projekts kā grāmata? Lai sākumskolas un pamatskolas skolēniem, mācoties par Latvijas putniem, būtu uzskatāms materiāls par dažiem Latvijas putniem.
- 3) Grāmatas digitālā versija tika aprobēta 7 izglītības iestādēs.

Latvijas
Putnu
Grāmata

MEŽAPĪLE

Meža pīle jeb **mercene** (*Anas platyrhynchos*) ir pīļu dzimtas zosveidīgais putns. Dzīvo 5-10 gadus.

Izskats: Meža pīles ķermenis ir 50 - 65 cm garš, spārnu izpletums 81 - 98 cm, svars 0,9 - 1,2 kg. Tēviņam galva un kakls ir vizuļojoši zaļi melns ar metālisku spīdumu, ap kakla lejasdaļu tam ir balts gredzens.

Sastopama: ūdenstiplņu tuvumā. Latvijā sastopama visā teritorijā, samērā lielā skaitā arī pārziemo vietās, kur atrodami neaizsaluši ūdeņi.

Autore: Sidnija

Vai zināji, ka vasarās meža pīļu tēviņi ir līdzīgi mātītēm, jo ir zaudējuši izteismīgo un košo apspalvojumu?

ZILZĪLĪTE

Autore: Sidnija

Zilzīte jeb Eirāzijas zilzīlīte (*Cyanistes caeruleus*) ir neliels zīlīšudzimtas dziedātājputns, kas izplatīts visā Latvijā. Dzīvo 2-3 gadus.

Izskats: maza auguma, apaļu galvu un smalku, īsu knābi. Ķermeņa garums 10,5—12 cm, svars 7,5—14,7 g. No citu sugu zīlītēm atšķirama pēc spilgti zilās galvas augšdaļas, kas kontrastē ar zīlītēm raksturīgajiem baltajiem vaigiem.

Sastopama: nometniece. sastopama mežos, krūmājos, arī apdzīvotās vietās, bieži novērojama niedrājos. Tā dzīvo pat parkos pašā Rīgas centrā.

Vai zināji, ka zilzīlīte ir ļoti spēcīgs putns, kas spēj izdzīvot pat skarbos apstākļos?

PURVA ZĪLĪTE

Autore: Sidnija

Purva zilzīte (*Poecile palustris*) ir zīlīšu dzimtas dziedātājputns, kas izplatīts visā Latvijā. Dzīvo 2-3 gadus.

Izskats: Purva zīlīte ir neliela vai vidēji liela zīlīte ar spīdīgu, melnu galvas virsu. Ķermeņa garums 11–13 cm, svars 8,9–15 g.

Sastopama: Latvijā ir sastopama visā teritorijā. Dzīvo dažādos mežos, kā arī krūmājos un apstādījumos, piemēram, apdzīvoto vietu nomalēs un mazdārziņos

SARKANRĪKLĪTE

Sarkanrīklīte - (*Erithacus rubecula*)
ir Latvijā bieži sastopams, mazs mušķērāju
dzimtas dziedātājputns.

Izskats: Sarkanrīklīte ir neliela auguma, apaļīgs
dziedātājputns. Ķermeņa garums 13—
14 cm. Tās galvenā pazīme — oranži sārtais
apspalvojums rīkles un krūšu daļā un galvas
priekšpusē. Vaigus ieskauj pelēka josla. Mugurpuse ir
pelēkbrūna, vēders balts.

Autore: Sidnija

Sastopama: Latvijā bieži ligzdo, caurceļo un nelielā skaitā
ziemo, iespējams, pēdējos gados ziemotāju skaits
pieaug.

Vai zināji, ka pa ziemu dzied un savu teritoriju aizsargā arī sarkanrīklīšu mātītes?

Autors: Sanijs

LAUKU BALODIS

Lauku balodis ir (*Columba palumbus*) ir liela auguma Eirāzijā dzīvojoša baložu suga, kurai ir piecas pasugas. jau senos laikos cilvēks šos putnus spēja pieradināt, kā rezultātā izveidojās pasuga, kuru dēvē par mājas balodi

Izskats: Pieauguša baloža ķermeņa garums ir 30—37 cm, bet tā svars 265—380 g. Galva, kakls un krūtis ir tumši zilganpelēkas ar metālisku spīdumu, kas var būt iezalģans, dzeltenīgs vai pat purpura krāsā

Sastopams: lauku balodis ir parasts un izplatīts ligzdotājs, ziemo Centrāleiropā, Dienvideiropā un Ziemeļāfrikā. Migrācijas laikā Latviju lielā skaitā arī caurceļo. Pēdējos gados arvien lielāks skaits pārziemo

Vai zināji, ka lauku balodis ir vislielākais balodis Eiropā un visbiežāk sastopamais balodis Latvijā?

CEKULZĪLĪTE

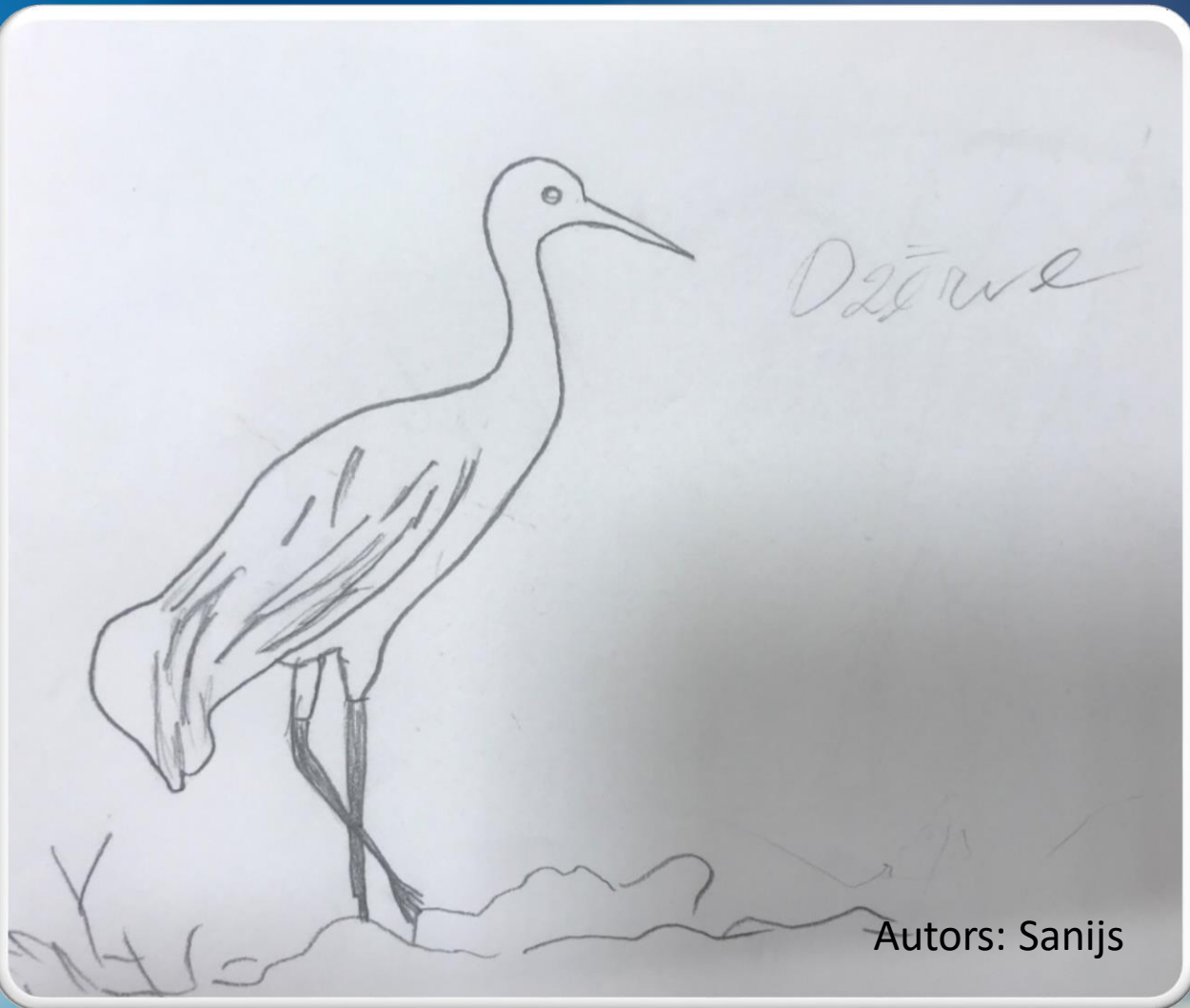
Autore: Sidnija

Cekulzīlīte ir (*Lophophanes cristatus*) ir neliels zīlīšu dzimtas dziedātājputns, kas sastopams tikai Eiropā

Izskats: Cekulzīlīte ir neliels, ļoti kustīgs putniņš. Ķermeņa garums 11cm. To viegli atpazīt pēc raksturīgā, pelēkraibā cekuliņa, kuru tā bieži izslej gaisā.

Sastopama: Cekulzīlīte Latvijā ir parasta ligzdotāja un nometniece. Sastopama skujkoku un jauktu koku mežos, biežāk priežu mežos.

DZĒRVE

Dzērve (*Grus grus*) ir liels dzērvju dzimtas putns. Dzērve kopumā nav apdraudēta suga, tomēr Latvijā tā ir iekļauta Latvijas Sarkanās grāmatas 3. kategorijā

Izskats: Liels, slaidis pelēks putns ar garu kaklu, kājām un knābi un īsu asti. Dzērves augstums ir 100—130 cm, ķermeņa garums apmēram 115 cm. Svars tēviņam 5,1—6,1 kg, mātītei 4,5—5,9 kg.

Sastopama: Purvos, tā ir parasta caurcelotāja un samērā izplatīta ligzdotāja

Vai zināji, ka dzērve ēd dzērvenes? Jā, ogas tai garšo, taču dzērve ir visēdāja un labprāt mēlojas ar kukaiņiem, ūdensaugiem, abiniekiem un citām "uzkodām".

ZIVJU DZENĪTIS

Zivju dzenītis (*Alcedo atthis*) ir neliela auguma zivju dzenīšu dzimtas zaļvārņveidīgais putns.

Izskats: Neticami skaits, neliels putns ar kompaktu augumu, lielu galvu, īsu asti un kājām un garu knābi. Tā ķermeņa garums ir apmēram 16—17 cm, spārnu plētums 24—26 cm, svars 34—46 g

Fakti: Nežēlīgi nosit savus upurus, arī sugasbrāļus. Un vēl raksturīgs ar izcili smirdīgu bērnistabu.

Sastopams: tīra ūdens tuvumā

Autore: Sidnija

Vai zināji, ka 2020. gadā atzīts par gada putnu Latvijā?!

BIŠU DZENIS

Bišu dzenis- (*Merops apiaster*) ir ļoti krāšņs zaļvārņveidīgo kārtas bišu dzeņu dzimtas putns.

Izskats: košs un krāsains. Ķermenis proporcionāli slaidš, tā garums, ieskaitot slaido asti, ir 25—29 cm, spārnu plētums 36—40 cm, svars 55 g. Astes centrālās spalvas garākas kā malējās. Spārni kā jau migrējošam bišu dzenim slaidi un spēcīgi. Tā pakausis ir kastaņbrūns, bet mugura kļūst zeltaina.

Sastopama: Kopš Latvijas putnu faunas izpētes sākuma bišu dzenis ir bijis ļoti reti sastopams maldu viesis. Bišu dzenis ir viena no jaunākajām ligzdojošo putnu sugām Latvijā.

Autore: Sidnija

PAUGURKNĀBJA GULBIS

Gulbis (*Cygnus olor*) ir liela auguma pīļu dzimtas ūdensputns. Tas ir lielākais putns Latvijā. Dzīves ilgums 10—15 gadi

Izskats: Oranži sarkans knābis ar melnu pamatu knābim izteikts paugurs balto krāsu iegūst ap piecu gadu vecumu garš, slaidš kakls melnas kājas.

Ķermeņa garums parasti ir 140— 160 cm. Tēviņi vidēji sver 11—12 kg, mātītes 8,5—9 kg.

Autors: Sanijs

Vai zināji, ka paugurknābja gulbis ir agresīvs un dusmīgs putns, kas savu attieksmi izrāda, izplešot spārnus un šņācot?

Sastopams: Visā Latvijā ūdenstilpņu tuvumā

MĀJAS ZVIRBULIS

Autore: Sidnija

Mājas zvirbulis ir (*Passer domesticus*) ir mazs, brūnganpelēks zvirbuļu dzimtas putns, nometnieks.

Izskats: Mājas zvirbulis ir neliels vai vidēji liels, kompakts dziedātājputns ar lielu, apaļu galvu un spēcīgu knābi. Ķermeņa garums 14—18 cm (tipiski 16 cm). Mātītes nedaudz lielākas nekā tēviņi ligzdošanas sezonā, bet tēviņi nedaudz lielāki ziemas periodā. Galva rīskrāsaina: pelēks ar kastaņbrūnu un melnu (virspuse un vaigi pelēki, laukums ap acīm līdz knābja pamatnei melns). Pakakle melna. Uz brūnajiem spārniem balta josla.

Vai zināji, ka šim putnam patīk ne tikai ūdenspeldes, bet arī smilšu peldes. Putns atrod smilšainu vietu, ietupstas iedobē, apbērdams spalvas ar smiltīm. Tas palīdz atbrīvoties no parazītiem?

Sastopams: Mājas zvirbulis Latvijā ir parasts ligzdotājs un nometnieks. Sastopams pilsētās un apdzīvotās vietās. Ārpus pilsētām sastopams fermās, kūtīs un staļļos kur var viegli atrast barību un arī ligzdošanas vietas

BALTĀ CIELAVA

Baltā cielava (*Motacilla alba*) ir Latvijā bieži sastopams neliela izmēra zvirbulveidīgo kārtas cielavu dzimtas putns.

Izskats: cielavai ir slaidš, ar uzkrītoši garu asti (kas patiesībā sastāda pusi cielavas garuma). Ķermeņa garums 16,3—19 cm, svars 17— 25 g. Putna apspalvojumu veido pelēka augšdaļa, balts vēders un seja, melna "cepurīte" un rīkle. Cielavas tēviņiem apspalvojums ir košāks nekā mātītēm.

Sastopama: Latvijā cielava atgriežas aprīļa pirmajos datumos un ir ļoti bieži sastopama no aprīļa līdz oktobrim, bieži uzturas apdzīvotās vietās un lauku viensētās, taču ligzdo arī dažādos citos biotopos. Kaut arī cielavas ir gājputni, atsevišķi īpatņi reizēm pārziemo.

Autors: Sanijs

Vai zināji, ka baltā cielava ir ne tikai Latvijas Ornitoloģijas biedrības simbols, bet arī Latvijas nacionālais putns?

LIELAIS DUMPIS

Autore: Sidnija

Lielais dumpis (*Botaurus stellaris*) ir vidēja auguma gārņu dzimtas putns, kas pieder dumpju ģintij Izdala divas pasugas.

Izskats: Tas ir paliela auguma putns, ar spēcīgu ķermeni. Ķermeņa garums ir 69—81 cm. Tā apspalvojums ir raibumaini brūns ar gaišāku un tumšāku svītru rakstu. Apspalvojumam ir lielisks maskēšanās efekts, turklāt briesmu gadījumos, lai labāk nomaskētos, lielais dumpis izslien kaklu vertikāli gaisā, rādot ar knābi debesīs, un šūpojas līdz nendrēm.

Sastopams: ir parasts ligzdotājs un caurceļotājs. To var novērot ar nendrēm aizaugušos ezeros un zivju dīķos. Latvijā ligzdo apmēram 300—500 pāru. Reizēm lielais dumpis Latvijā arī pārziemo.

Vai zināji? Tā skaļais sauciens rieta laikā ir dzirdams apmēram 2 km attālumā.

SUDRABKAIJA

Autore: Sidnija

Sudrabkaija ir (*Larus argentatus*) ir liela auguma kaiju dzimtas (*Laridae*) jūrasputns. Tā ir viena no populārākajām un labāk zināmajām kaijām Eiropā.

Izskats: Sudrabkaija ir liela auguma putns ar masīvu ķermeni un gariem spārniem. Vidēji tēviņi ir lielāki nekā mātītes. Tēviņa ķermeņa garums ir 60—66 cm, bet svars 1050—1250 g. Mātītes ķermeņa garums 55—62 cm, svars 800—920 g. Sudrabkaijas spārnu plētums ir 137—150 cm. Riesta laikā pieaugušām sudrabkaijām ir pelēka mugura un spārnu virspuses, balta galva un ķermeņa apakšpuse, spārnus ieskaitot. Ārpus vairošanās sezonas sudrabkaijām koši baltā galva un kakls kļūst it kā noēnoti ar pelēkbrūnām svītrīnām. Arī knābis zaudē košo, dzelteno krāsu.

Sastopama: samērā parasta ligzdotāja, turklāt lielākā daļa populācijas ligzdo Rīgā-Rīgas jūras līcī, atkritumu izgāztuvēs un pie Daugavas.

BĒDROZIS

Autore: Sidnija

Bēdrozis ir (*Perisoreus infaustus*) ir neliela auguma vārnu dzimtas (*Corvidae*) putns, kas plaši izplatīts Eirāzijas ziemeļu reģionu mežu zonā. Dzīvo līdz 7 gadiem.

Izskats: Tas ir viens no vismazākajiem un smalkākajiem putniem vārnu dzimtā. Tā ķermeņa garums 25—32 cm, spārnu plētums 40—46 cm, svars 72—101 g. Tā apspalvojums ir brūni pelēks, spārnu pamatne un pleci kastaņbrūni, bet spārni un aste koši rudi. Bēdrozim no pārējiem vārnu dzimtas putniem īpaši atšķiras knābis, kas ir daudz īsāks un smailāks.

Sastopams: Bēdrozis Latvijā ir rets iecelotājs. 20. gadsimtā bijuši tikai trīs novērojumi (Zeltiņos, Rīgā un Ogres apkārtnē).

ČUNČIŅŠ

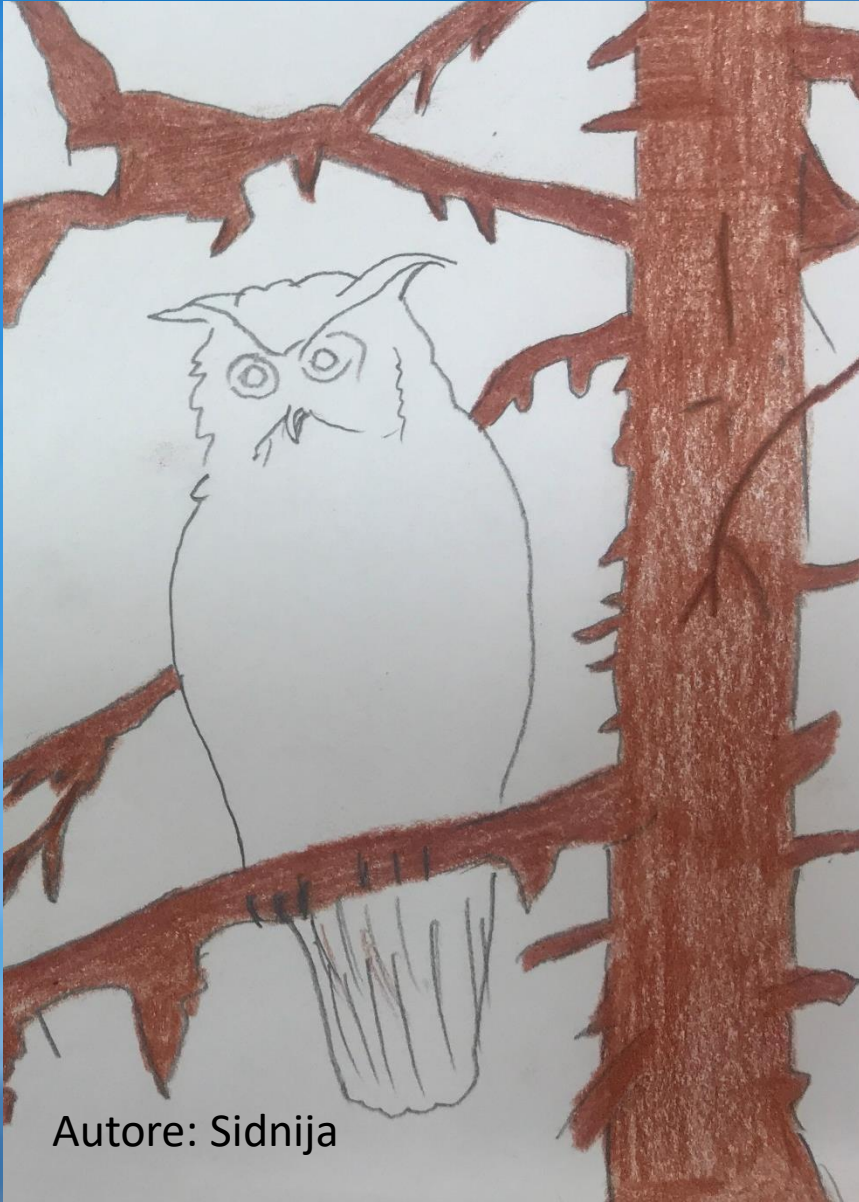
Autore: Sidnija

Čunčiņš (*Phylloscopus collybita*) ir Latvijā ļoti bieži sastopams ļauķīšu dzimtas (*Phylloscopidae*)

Izskats: mazs, neuzkrītošs, pelēcīgi zaļgans dziedātājputns ar gaišu ķermeņa apakšdaļu un dzeltenīgām krūtīm un sāniem. Dzeltenais tonis pamazām uz vēdera kļūst gaiši pelēks, gandrīz balts. Vidēji čunčiņš ir nedaudz mazāks nekā citi ļauķīši, kā arī tā apspalvojums ir matētāks, mazāk spīdīgs. Ķermeņa garums 10—12 cm

Sastopams: viena no visparastākajiem ligzdojošo putnu sugām. Sastopams jebkuros mežos, retāk krūmājos. Vairāk nekā 10 reizes novērots arī ziemas mēnešos

ŪPIS

Autore: Sidnija

Ūpis (*Bubo bubo*) ir liela auguma pūču udzimtas (*Strigidae*) plēsīgais putns kas pieder ūpju ģintij. Latvijas Sarkanajā grāmatā ūpis iekļauts kopš 1980. gada. Dzīvesilgums: 20-30 gadi.

Izskats: Svars: tēviņiem 1,5-2 kg | mātītēm 2,3-3 kg; mātītes ir nedaudz lielākas par tēviņiem. Garums: 60-75 cm; spārnu pletums - 160 -188 cm. Ūpis ir masīvi veidots putns ar mucveidīgu ķermeni, platiem spārniem, spēcīgām kājām un knābi. Apspalvojums ūpim ir brūni-pelēki vai dzeltenbrūni raibs, kas uz vēdera ir gaišāks kā uz muguras. Tā rīkles apspalvojums ir balts un ūpis to izmanto savstarpējai komunikācijai. Acis lielas, oranžas, atrodas vienā plaknē un redz vienā virzienā, bet ūpim ir ļoti elastīgi kakla skriemeļi tāpēc tie spēj pagriezt galvu pa 270 grādiem.

Sastopams: Aizsargājama un samērā ierobežoti sastopama suga. Latvijā uzturas vien ap 30-50 šo putnu pāru. Pēdējā laikā ūpju populācijas ligzdošanas sekmes pasliktinās, kam par iemeslu lielākoties kalpo regulārie traucējumi no cilvēku puses ligzdošanas vietu tuvumā (suga ir ļoti tramīga un jutīga pret šo faktoru).

Autore: Sidnija

SVILPIS

Svilpis ir (*Pyrrhula pyrrhula*) ir neliels žubīšu dzimtas (*Fringillidae*) dziedātājputns, kas mājo Eirāzijā. Kā liecina putna latviskie nosaukumi, citu vidū tas izceļas gan ar savu dziedāšanas (jeb pareizāk būtu sacīt — svilpošanas) prasmi.

Izskats: Svilpis ir neliels, masīvs dziedātājputns ar spēcīgu, konisku knābi. Ķermeņa garums 15,5—17,5 cm spārnu plētums apmēram 25 cm, svars 24—38 g. Tēviņam ir tēraudpelēka mugura un koši sarkanas krūtis un vēders. Mātītei mugura gaiši pelēka (nedaudz tumšāka kā pavēdere), vēders un krūtis rozīgi pelēki. Abiem dzimumiem ir melna galva, pazode, spārnu lidspalvas un aste ar zilu metālisku spīdumu

Sastopams: Latvijā sastopams bieži, visu gadu. Visbiežāk krūmājos.

4. GRĀMATAS APROBĀCIJA

Izglītības iestādes skolotāji gramatu atzina par ļoti labu, ir iespējams izmantot mācību stundās!

Alojas pirmsskolas izglītības iestādes “Auseklītis” audzinātāja Santa Lemberga vērtē: “Grāmatiņa bija pieejama bērniem jebkurā laikā. Bērniem ļoti patika krāsainie attēli. Grāmatas iespaidoti, arī paši bērnudārznieki centās uzzīmēt līdzīgu zilzīlīti un meža pīli.”

Dabaszinību skolotāja Elīna Pētersone par izveidoto grāmatu saka: “Ļoti labi uzrakstīts darbs. Manuprāt, skolā šo grāmatu noteikti var izmantot, vienīgi jāizvēlas vecumposms. Pēc maniem novērojumiem veiksmīgi varēju strādāt tieši ar mazo klašu skolēniem, jo zīmējums uzrunā vairāk nekā foto, informācija ir īsa, konkrēta un sniedz nepieciešamo ieskatu par putniem.”

3. METODE

“Ziņo par putniem dārzā”

Š.g. 25.janvārī vienu stundu tika vērota putnu barotava jauniešu dzīvesvietā. Uzdevums, vērojot barotavu, bija reģistrēt redzētos putnus. Autori pie barotavas novēroja dažādus putnus. Lai tos būtu vieglāk identificēt, tika iegūti foto

- **Paldies par uzmanību!**